

SMERNICA č. 226

o autorskej etike a eliminácii plagiátorstva v podmienkach Žilinskej univerzity v Žiline

Prerokované: Akademickým senátom UNIZA dňa 22.11. 2021

Schválené: Vedeckou radou UNIZA dňa 25. 11. 2021

Účinné od: zverejnením

Článok 1

Základné ustanovenia

1. Táto smernica upravuje základné pravidlá autorskej etiky ako nepísaného súboru morálnych zásad, ktoré má autor, či už zamestnanec alebo študent Žilinskej univerzity v Žiline (ďalej len „UNIZA“), ctiť pri písaní vedeckých, odborných publikácií a vysokoškolských publikácií. Definuje základný postoj k rešpektovaniu zákonných a morálnych nárokov autorov a zásady správnej publikačnej praxe.
2. Táto smernica je vypracovaná v súlade so zákonom č.131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o VŠ“) a v súlade s Vnútrošným systémom zabezpečovania kvality Žilinskej univerzity v Žiline (ďalej len „VSK UNIZA“) vypracovaným v zmysle zákona č. 269/2018 Z. z. o zabezpečovaní kvality vysokoškolského vzdelávania a o zmene a doplnení zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o zabezpečovaní kvality vysokoškolského vzdelávania“), ako aj v zmysle štandardov Slovenskej akreditačnej agentúry pre vysoké školstvo (ďalej len „SAAVŠ“).
3. Pravidlá autorskej etiky sú zároveň úzko spojené s rámcovými zásadami dobrého správania sa vo výskume, Európskym kódexom etiky a integrity výskumu a podporujú zvyšovanie vedeckovýskumných štandardov akademickej obce UNIZA v nadväznosti na Smernicu č. 207 Etický kódex Žilinskej univerzity v Žiline (ďalej len „Etický kódex UNIZA“).
4. UNIZA sa dlhodobo zameriava na zvyšovanie povedomia o dôležitosti dodržiavania pravidiel autorskej etiky u svojich zamestnancov a študentov a zásadne odmieta akékoľvek neoprávnené prebratie autorských textov ako aj myšlienok bez odkazu na ich autora, čím sa snaží eliminovať prípadné plagiátorstvo.
5. UNIZA dôkladne pristupuje ku kontrole originality výstupov duševného alebo priemyselného vlastníctva študentov ako aj zamestnancov a v prípade pochybnosti o autorstve k prezentovanému dielu, či porušovaniu práv duševného alebo priemyselného vlastníctva, sa voči nim zásadne vymedzuje, tak ako je to uvedené v čl. 1 ods. 2 Smernice č. 209 Študijný poriadok pre 1. a 2. stupeň vysokoškolského štúdia, Smernici č. 110 Študijný poriadok pre 3. stupeň vysokoškolského štúdia na Žilinskej univerzite v Žiline ako aj v článku 6 ods. 2 a článku 11 ods. 11 Etického kódexu UNIZA.

Článok 2

Pravidlá uplatňovania autorskej etiky pri pedagogickej a vedeckovýskumnej činnosti

1. UNIZA podporuje vysokoškolských učiteľov a výskumných pracovníkov v slobodnom a objektívnom odovzdávaní svojich vedeckých, odborných a pedagogických poznatkov rešpektujúc právo na vzdelanie a informácie študentov univerzity, ako aj na tvorbu vlastných školských alebo zamestnaneckých diel v súlade so zákonom č. 185/2015 Z.z. autorský zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „autorský zákon“).
2. UNIZA podporuje vysokoškolských učiteľov a výskumných pracovníkov v preukazovaní rešpektu ku študentom ako aj iným zamestnancom UNIZA uznaním ich autorstva či spoluautorstva k publikačným výstupom a vo zverejňovaní výsledkov výskumu.
3. Akákoľvek forma zneužívania postavenia vysokoškolských učiteľov a výskumných pracovníkov z pozície nadradenosti na účel privlastňovania si výstupov študentov alebo iných zamestnancov UNIZA je neprípustné.
4. Všetci zamestnanci aj študenti UNIZA sú povinní rešpektovať základné zásady vo výskume, ako je spoľahlivosť pri zabezpečovaní kvality výskumu, čestnosť pri vývoji, vykonávaní, posudzovaní, podávaní správ a komunikácii výskumu transparentným, poctivým, úplným a nestranným spôsobom, ako aj zodpovednosť za výstupy práva duševného vlastníctva od prvej myšlienky až po jej publikovanie.

5. UNIZA považuje za najdôležitejšie princípy otvorenej vedy v rámci Európskeho výskumného priestoru a korektné vzťahy v domácej ako aj medzinárodnej vedeckej a pedagogickej komunite.
6. Všetci zamestnanci a študenti UNIZA sú povinní rešpektovať pravidlá právnej ochrany autorských diel, duševného vlastníctva a priemyselného vlastníctva.
7. Študenti a zamestnanci UNIZA ako aj uchádzači v rigoróznom alebo habilitačnom konaní, sú povinní sa pri písaní záverečných, rigorózných a habilitačných prác riadiť Smernicou č. 215 o záverečných, rigorózných a habilitačných prácach v podmienkach Žilinskej univerzity v Žiline, kde je v čl. 1 ods. 8 a 9 kladený dôraz na samostatnosť autora, objektivitu publikačných výstupov, originalitu diela ako aj dodržanie práce s informačnými zdrojmi.
8. Žiadna práca zamestnanca ani študenta UNIZA nesmie neoprávnené zasiahnuť do práv alebo právom chránených záujmov tretích osôb, najmä nesmie porušovať práva duševného vlastníctva tretej osoby alebo neoprávnené nakladať s utajovanými skutočnosťami alebo osobnými údajmi, dôvernými informáciami či obchodným tajomstvom tretej osoby.
9. V súlade s autorským zákonom sú zamestnanci a študenti UNIZA povinní pri citácii uvádzať meno autora alebo jeho pseudonym, ak nejde o anonymné dielo alebo „meno osoby, pod ktorej menom, obchodným menom alebo názvom sa dielo uvádza na verejnosti, ako aj názov diela a prameň," pričom podľa autorského zákona do autorského práva nezasahuje osoba, ktorá bez súhlasu autora použije formou citácie zverejnené dielo alebo jeho časť najmä na účel recenzie alebo kritiky tohto diela, alebo použije dielo alebo časť diela v súlade so zvyklosťami a jeho rozsah nesmie presiahnuť rámec odôvodneným účelom citácie.
10. V prípade potreby použitia diela iného autora, príp. jeho časti, v školskom alebo zamestnaneckom diele, okrem citovania alebo recenzovania je potrebný súhlas, ktorý by mal byť vyjadrený písomne.
11. Zamestnanci aj študenti UNIZA sú povinní rešpektovať právne a etické princípy citovania a parafrázovania informačných zdrojov, ktoré použili a postupovať v súlade so zaužívanými spôsobmi citovania v súlade s normou STN ISO 690 (01 0197) Informácie a dokumentácia, ktorá upravuje bibliografické odkazy a citácie s poukázaním na skutočnosť, že údaje na tvorbu odkazov a citácií by sa mali preberať priamo z publikácií. Rovnako sú tu upravené aj metódy citovania.
12. Zamestnanci a študenti sú povinní uvádzať vždy diela, na ktoré vedome nadviazali alebo z ktorých čerpali informácie, a zároveň jasne odlíšiť svoje vedecké výstupy od prevzatých diel tretích osôb.
13. Špekulatívne a neodôvodnené odkazovanie na vybrané zdroje sa zakazuje.
14. V prípade kolektívneho publikovania školského alebo zamestnaneckého diela, autor dôsledne rešpektuje práva spoluautorov, najmä ak príde k ďalšiemu spracovaniu spoločne publikovaných výstupov, kedy sa odporúča písomný súhlas spoluautorov na ďalšie použitie.

Článok 3

Porušovanie autorskej etiky a plagiátorstvo

1. V článku 6 ods. 6 Etického kódexu UNIZA sú definované porušenia etických pravidiel výskumu, medzi ktoré sa zaraďuje aj použitie práce a myšlienok iných ľudí bez uvedenia riadneho odkazu na pôvodný zdroj, tzv. plagiátorstvo, ktoré porušuje práva pôvodného autora alebo autorov, pôvodcu alebo spolupôvodcov k výsledkom ich tvorivej duševnej činnosti.
2. Rovnako sa za porušenie autorskej etiky považuje manipulácia s autorstvom (autorskými podielmi) alebo znevažovanie úlohy ostatných výskumných pracovníkov v publikáciách, neodôvodnené oddiaľovanie publikovania výsledkov iných osôb, najmä pri recenznom konaní, publikovanie eticky pochybným spôsobom vrátane využívania eticky pochybných publikačných platforiem, selektívne citovanie s úmyslom podporiť vlastné zistenia alebo vyhovieť redaktorom, recenzentom či kolegom, bezdôvodné rozširovanie informačných zdrojov, zakladanie alebo podpora časopisov, ktoré podkopávajú kontrolu kvality výskumu (tzv. predátorské časopisy).

3. Za plagiátorstvo sa považuje aj opätovné publikovanie podstatných častí z vlastných skorších publikácií vrátane prekladov bez riadneho uvedenia alebo citovania originálu (tzv. autoplagiátorstvo).
4. Za neprijateľné sa považuje publikovanie výlučne na účel vykazovania prác ako vedeckého výstupu.

Článok 4

Postup UNIZA na účel eliminácie plagiátorstva a jeho odhalenia

1. Na účel eliminácie plagiátorstva UNIZA pristúpila ku kontrole originality nie len záverečných, rigorózných a habilitačných prác v súlade s článkom 10 Smernice č. 215 o záverečných, rigorózných a habilitačných prácach v podmienkach Žilinskej univerzity v Žiline prostredníctvom Centrálného registra záverečných prác, ale aj ku kontrole originality všetkých typov vedeckých a odborných výstupov (publikácií) zamestnancov a študentov UNIZA, semestrálnych prác študentov UNIZA alebo prác podobného charakteru.
2. Výsledok kontroly originality antiplagiátorským systémom uplatňovaným v Centrálnom registri záverečných prác alebo softvérom „Similarity Check“ v Univerzitnej knižnici UNIZA, prípadne iným obdobným softvérom, má dôležitú výpovednú hodnotu.
3. Nevylučuje sa však, že školské alebo zamestnanecké dielo, napriek nízkemu percentu zhody pri kontrole originality, je plagiátom.
4. V prípade podozrenia z plagiátorstva pri semestrálnej práci alebo práci podobného charakteru je oprávnená posúdiť mieru zhody osoba, ktorá danú semestrálnu prácu alebo prácu podobného charakteru zadala, a zároveň je zodpovedná za predmet, v rámci ktorého bola práca vytvorená. Pri posudzovaní sa vyhodnocuje aj dôvod, prečo nastala napr. nesprávna forma citačného štandardu.
5. V prípade podozrenia z plagiátorstva pri záverečnej, rigoróznej alebo habilitačnej práci je oprávnený posúdiť mieru zhody a dôvody, prečo vznikla, v prvom rade vedúci záverečnej práce alebo školiteľ a následne skúšobná komisia na štátnych záverečných skúškach, komisia pre rigorózne konanie alebo komisia pre habilitačné konanie.
6. V prípade preukázania pochybenia zo strany študenta alebo zamestnanca môže nastať vyhlásenie neplatnosti štátnej skúšky alebo jej súčasti, vyhlásenie neplatnosti rigoróznej skúšky alebo jej súčasti, odňatie vedecko-pedagogického titulu alebo umelecko-pedagogického titulu, návrh na odvolanie profesora a vzdanie sa akademického titulu v súlade s § 108f a 108 g zákona o vysokých školách.
7. V prípade, že bude zamestnancovi zistené správanie v súlade s článkom 3 tejto smernice, bude ako prvý toto správanie (podnet) riešiť vedúci pracoviska, kde k porušeniu týchto pravidiel došlo. V prípade, že by sa porušenie týkalo osôb z rôznych pracovísk UNIZA, je povinným riešiť túto situáciu ich spoločný priamy nadriadený. Vedúci pracoviska alebo spoločný priamy nadriadený sú povinní ustanoviť ad hoc komisiu na prerokovanie doručeného podnetu, prípadne postúpia doručený podnet na rokovanie Etickej komisii UNIZA.
8. Dokázané nedodržanie autorskej etiky a správanie sa v súlade s článkom 3 tejto smernice je pri zamestnancoch UNIZA považované za porušenie pracovných povinností zamestnanca a v prípade porušenia zo strany študenta sa uvedené skutočnosti kvalifikujú ako porušenie smernice č. 209 Študijný poriadok pre 1. a 2. stupeň vysokoškolského štúdia na Žilinskej univerzite v Žiline, smernice č. 110 Študijný poriadok pre tretí stupeň vysokoškolského štúdia na Žilinskej univerzite v Žiline, prípadne porušenie Smernice č. 201 Disciplinárny poriadok.
9. V prípade zistenia porušenia Disciplinárneho poriadku Žilinskej univerzity v Žiline bude postúpený podnet na prerokovanie Disciplinárnej komisii UNIZA alebo disciplinárnej komisii na fakulte.

Článok 5

Záverečné ustanovenia

1. Túto smernicu je možné meniť a dopĺňať len písomnými a očíslovanými dodatkami.
2. Táto smernica bola prerokovaná v Akademickom senáte dňa 22.11. 2021 a schválená vo Vedeckej rade UNIZA dňa 25.11. 2021. Účinnosť nadobúda dňom jej zverejnenia.

V Žiline dňa 25.11. 2021

prof. Ing. Jozef Jandačka, PhD.
rektor